

Wydawnictwo Lex Manual

Kodeks Postępowania Karnego

SKRYPT Z TEKSTU
USTAWY

TOM 1 (art. 1-166)

Adwokat Michał Wysocki

Michał Wysocki
Adwokat

Kodeks postępowania karnego

Skrypt z tekstu ustawy

Tom 1 (art. 1 – 166)

Stan prawny: 28 września 2020 r.

Michał Wysocki

www.lexmanual.pl

Niniejsza publikacja ma charakter informacyjny i edukacyjny - nie stanowi wiążącej porady prawnej lub podatkowej, a autor i wydawca nie ponoszą odpowiedzialności za jej wykorzystanie. Podczas przygotowywania tekstu dochowano starań, by informacje zamieszczone w publikacji były zgodne z obowiązującym stanem prawnym. Nie gwarantujemy ich aktualności w późniejszym czasie (w szczególności w przypadku zmiany stanu prawnego).

Na przygotowanie tej publikacji poświęcono wiele czasu i sił, dlatego prosimy, by jej nie udostępniać, kserować lub w inny sposób reprodukować. Nieuprawniona dystrybucja stanowi złamanie prawa.

LEX MANUAL

© Wydawnictwo Lex Manual

Piła 2020

ISBN 978-83-959243-0-9

Spis treści

Wstęp	5
Skróty	6
Przepisy wstępne	7
Sąd	14
Właściwość i skład sądu.....	14
Wylączenie sędziego.....	17
Strony, obrońcy, pełnomocnicy, przedstawiciel społeczny, podmiot zobowiązany, właściciel przedsiębiorstwa zagrożonego przypadkiem.....	19
Oskarżyciel publiczny	19
Pokrzywdzony.....	20
Oskarżyciel posiłkowy	22
Oskarżyciel prywatny	25
Oskarżony.....	26
Obrońcy i pełnomocnicy.....	30
Przedstawiciel społeczny	32
Podmiot zobowiązany.....	34
Właściciel przedsiębiorstwa zagrożonego przypadkiem.....	35
Czynności procesowe.....	36
Orzeczenia, zarządzenia i polecenia	36
Narada i głosowanie.....	41
Porządek czynności procesowych	43
Terminy.....	45
Doręczenia.....	47
Protokoły.....	51
Przeglądanie akt i sporządzanie odpisów	56
Odtworzenie zaginionych lub zniszczonych akt.....	58

Wstęp

O tym, że nauka prawa nie należy do prostych zdań, mogą opowiedzieć wszyscy studenci tego kierunku, a także każdy, kto w trakcie swojego życia musiał przyswoić większą partię prawniczej wiedzy. Skuteczność nauki bardzo często wynika z jakości oraz formy dobranych materiałów edukacyjnych, które ułatwiają zapamiętywanie tekstu prawnego i przyswajanie rządzących nim zależności.

Niniejsze opracowanie jest wynikiem kilkunastoletniego doświadczenia autora w tworzeniu prawniczych opracowań, ze szczególnym uwzględnieniem skryptów. Dobrze przygotowany skrypt nie tylko niewyobrażalnie skraca czas, jaki należy poświęcić na naukę, ale także zdecydowanie ją ułatwia. Z tego i podobnych skryptów skorzystało do tej pory tysiące osób, chwając sobie jakość i przejrzystość przyjętej formy.

Oddając w Wasze ręce pierwszą część skryptu z ustawy Kodeks postępowania karnego należy wyjaśnić, że nie jest on w stu procentach powtórzeniem treści przepisów. Tam, gdzie istniała taka możliwość, materiał grupowano w przyswajalne partie, powszechnie zastosowano także wyróżnienia najważniejszych słów danego zagadnienia.

Skrypt jest zgodny z obowiązującym stanem prawnym. Z uwagi na przyjętą formę, czasami stosowano w nim pewne uproszczenia. Z tego też powodu przygotowując się do nauki lub pracy z Kodeksem, warto choć raz przeczytać go od deski do deski.

By pobudzić mózg do działania oraz zmniejszyć i tak obszerne rozmiary skryptu, zastosowano szereg skrótów, które zostały wyjaśnione w dalszej części pracy. W zależności od kontekstu, skrót dotyczyć może liczby pojedynczej lub mnogiej danego wyrażenia.

adwokat Michał Wysocki

Piła, wrzesień 2020 r.

Skróty

W opracowaniu wykorzystano następujące skróty

- **AO** – akt oskarżenia;
- **DPW** – dożywotnie pozbawienie wolności;
- **ENA** – Europejski Nakaz Aresztowania;
- **KC** – Kodeks cywilny;
- **KK** – Kodeks karny;
- **KKS** – Kodeks karny skarbowy;
- **KPC** – Kodeks postępowania cywilnego;
- **KPK** – Kodeks postępowania karnego;
- **KRO** – Kodeks rodzinny i opiekuńczy;
- **KW** – Kodeks wykroczeń;
- **MS** – Minister Sprawiedliwości;
- **PG** – Prokurator Generalny;
- **PGRP** - Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej;
- **PK** – postępowanie karne;
- **PP** – postępowanie przygotowawcze;
- **PS** – postępowanie sądowe;
- **Ref.** – referendarz sądowy;
- **RP** – Rzeczypospolita Polska;
- **SA** – sąd apelacyjny;
- **SN** – Sąd Najwyższy;
- **SO** – sąd okręgowy;
- **SP** – Skarb Państwa;
- **SR** – sąd rejonowy;
- **TA** – tymczasowe aresztowanie;
- **UE** – Unia Europejska.

Przepisy wstępne

Zakres - sądowe postępowanie karne toczy się według KPK.

Cel postępowania:

1. **sprawca** przestępstwa został **wykryty** i pociągnięty do odpowiedzialności karnej, a osoba niewinna nie poniosła tej odpowiedzialności
2. przez **trafne zastosowanie środków** przewidzianych w prawie karnym oraz **ujawnienie okoliczności** sprzyjających popełnieniu przestępstwa osiągnięte zostały zadania PK nie tylko w **zwalczaniu** przestępstw, lecz również w **zapobieganiu** im oraz w **umacnianiu poszanowania prawa** i zasad współżycia społecznego
3. zostały uwzględnione **prawnie chronione interesy pokrzywdzonego** przy jednoczesnym poszanowaniu jego godności
4. rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło w **rozsądnym terminie**

Zasady:

1. **podstawę** wszelkich **rozstrzygnięć** powinny stanowić prawdziwe **ustalenia faktyczne**
2. PK odbywa się z udziałem **czynnika społecznego**
3. **zasada obiektywizmu** - organy prowadzące PK są obowiązane badać oraz uwzględniać okoliczności przemawiające zarówno **na korzyść**, jak i **na niekorzyść** oskarżonego
4. **domniemanie niewinności** - oskarżonego uważa się za niewinnego, dopóki wina jego nie zostanie udowodniona i stwierdzona prawomocnym wyrokiem
5. **in dubio pro reo** - niedające się usunąć wątpliwości rozstrzyga się na korzyść oskarżonego
6. **prawo do obrony** - oskarżonemu przysługuje prawo do obrony, w tym prawo do korzystania z pomocy obrońcy, o czym należy go pouczyć
7. **swobodna ocena dowodów:**
 1. organy postępowania kształtują swe przekonanie na podstawie **wszystkich przeprowadzonych dowodów**
 2. **ocenianych swobodnie** z uwzględnieniem zasad **prawidłowego rozumowania** oraz wskazań **wiedzy i doświadczenia** życiowego
8. **samodzielność jurysdykcyjna:**
 1. sąd karny **rozstrzyga samodzielnie** zagadnienia faktyczne i prawne oraz nie jest związany rozstrzygnięciem innego sądu lub organu
 2. **wyjątek** - prawomocne rozstrzygnięcia sądu kształtujące prawo lub stosunek prawny są wiążące
9. **działanie z urzędu:**
 1. organy procesowe prowadzą postępowanie i **dokonują czynności z urzędu**, chyba że **ustawa uzależnia je od wniosku** określonej osoby, instytucji lub organu albo od zezwolenia władzy

2. **strony i inne osoby** bezpośrednio zainteresowane **mogą składać wnioski** o dokonanie również tych czynności, które organ może lub ma obowiązek podejmować z urzędu

10. zasada legalizmu:

1. **organ** powołany do ścigania przestępstw **jest obowiązany do wszczęcia i przeprowadzenia PP**, a oskarżyciel publiczny także do wniesienia i popierania oskarżenia - o czyn ścigany z urzędu
2. **z wyjątkiem wypadków określonych** w ustawie lub w prawie międzynarodowym **nikt nie może być zwolniony od odpowiedzialności** za popełnione przestępstwo

Umorzenie absorpcyjne:

1. przesłanki umorzenia:

1. w sprawie o **występek** zagrożony karą pozbawienia wolności **do lat 5**
2. **orzeczenie** wobec oskarżonego **kary byłoby oczywiście niecelowe** ze względu na rodzaj i wysokość kary prawomocnie orzeczonej za inne przestępstwo
3. **interes pokrzywdzonego** temu się nie sprzeciwia

2. kara za inne przestępstwo **nie została prawomocnie orzeczona:**

1. postępowanie można **zawiesić**
2. zawieszony postępowanie należy **umorzyć** albo **podjąć przed upływem 3 miesięcy** od uprawomocnienia się orzeczenia w sprawie o ww. przestępstwo

3. postępowanie umorzone można **wznović** w wypadku uchylecia lub istotnej zmiany treści prawomocnego wyroku, z powodu którego zostało ono umorzone

Ściganie na wniosek:

1. w sprawach o **przestępstwa ścigane na wniosek** postępowanie z chwilą złożenia wniosku toczy się **z urzędu** (organ musi o tym pouczyć)
2. **uzyskanie wniosku o ściganie należy do oskarżyciela** (jeśli powodem uzyskania wniosku jest wyłącznie **uprzedzenie** przez sąd stron **o możliwości zakwalifikowania czynu według innego przepisu prawnego**, przewidującego ściganie na wniosek - uzyskanie wniosku o ściganie należy do sądu)
3. złożenie wniosku o ściganie **tylko niektórych sprawców:**
 1. **obowiązek ścigania obejmuje również inne osoby**, których czyny pozostają w ścisłym związku z czynem osoby wskazanej we wniosku
 2. **trzeba** o tym **uprzedzić** składającego wniosek
 3. **nie stosuje się do najbliższych** osoby składającej wniosek
4. **cofnięcie wniosku:**
 1. **wniosek może być cofnięty** w PP za zgodą prokuratora, a w PS za zgodą sądu - aż do zamknięcia przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej
 2. w sprawach, w których **AO wniósł oskarżyciel publiczny**, cofnięcie wniosku po rozpoczęciu przewodu sądowego jest skuteczne, jeżeli nie sprzeciwi się temu oskarżyciel publiczny obecny na rozprawie lub posiedzeniu
 3. **ponowne złożenie** wniosku jest **niedopuszczalne**

Zezwolenie - uzyskanie zezwolenia władzy, od którego ustawa uzależnia ściganie, należy do oskarżyciela.

Zasada skargowości:

1. **wszczenie** postępowania sądowego **następuje na żądanie uprawnionego oskarżyciela** lub innego uprawnionego podmiotu
2. oskarżyciel publiczny **może cofnąć AO do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego** na pierwszej rozprawie głównej
3. **w toku przewodu sądowego** przed sądem I instancji cofnięcie AO dopuszczalne jest jedynie za zgodą oskarżonego
4. **ponowne wniesienie AO** przeciwko tej samej osobie o ten sam czyn jest **niedopuszczalne**

Uprawnienia Policji:

1. **Policja** i inne **organy** w zakresie PK **wykonują polecenia** sądu, ref. i prokuratora oraz prowadzą pod nadzorem prokuratora śledztwo lub dochodzenie w granicach określonych w ustawie
2. wszystkie **instytucje** państwowe i samorządowe **są obowiązane w zakresie swego działania do udzielania pomocy** organom prowadzącym PK w terminie wyznaczonym przez te organy
3. **osoby prawne** lub **jednostki** organizacyjne niemające osobowości prawnej inne niż określone wyżej, a także **osoby fizyczne są obowiązane do udzielenia pomocy** na wezwanie organów prowadzących PK w zakresie i w terminie przez nie wyznaczonym, jeżeli bez tej pomocy przeprowadzenie czynności procesowej jest niemożliwe albo znacznie utrudnione

Zasada informacji:

1. **jeżeli organ** prowadzący postępowanie jest **obowiązany pouczyć** uczestników postępowania o ciążących obowiązkach i o przysługujących im uprawnieniach, **brak takiego pouczenia lub mylne pouczenie nie może wywoływać ujemnych skutków procesowych dla uczestnika** postępowania lub innej osoby, której to dotyczy
2. **organ** prowadzący postępowanie **powinien** ponadto w miarę potrzeby **udzielać** uczestnikom postępowania **informacji o ciążących obowiązkach i o przysługujących im uprawnieniach** także w wypadkach, gdy ustawa wyraźnie takiego obowiązku nie stanowi
3. **w razie braku takiego pouczenia**, gdy w świetle okoliczności sprawy było ono nieodzowne, albo mylnego pouczenia, **stosuje się zasadę z punktu 1**

Przesłanki procesowe:

1. brak wszczęcia lub umorzenie:

1. **czynu nie popełniono** albo **brak jest danych** dostatecznie uzasadniających podejrzenie jego popełnienia
2. **czyn nie zawiera znamion** czynu zabronionego albo ustawa stanowi, że **sprawca nie popełnia przestępstwa**
3. **społeczna szkodliwość** czynu jest **znikoma**
4. ustawa stanowi, że sprawca **nie podlega karze**
5. oskarżony **zmarł**
6. nastąpiło **przedawnienie** karalności
7. PK co do tego samego czynu tej samej osoby zostało **prawomocnie zakończone** albo wcześniej wszczęte **toczy się**
8. sprawca **nie podlega orzecznictwu polskich sądów karnych**
9. **brak skargi** uprawnionego oskarżyciela
10. **brak** wymaganego **zezwoleń** na ściganie **lub wniosku** o ściganie pochodzącego od osoby uprawnionej, chyba że ustawa stanowi inaczej
11. zachodzi **inna okoliczność** wyłączająca ściganie

2. wymagany wniosek lub zezwolenie na ściganie:

1. do chwili otrzymania organy procesowe dokonują tylko **czynności niecierpiących zwłoki** w celu **zabezpieczenia** śladów i dowodów
2. oraz czynności zmierzających do **wyjaśnienia**, czy wniosek będzie złożony lub zezwolenie będzie wydane
3. **niemożność przypisania winy sprawcy czynu** - nie wyłącza postępowania dotyczącego zastosowania środków **zabezpieczających**
4. istnienie przesłanek z punktów 4-6 **nie wyłącza postępowania w przedmiocie przypadku**, o którym mowa w art. 45a § 2 KK i art. 43a KKS

Wykroczenie:

1. czyn stanowi **tylko wykroczenie**
2. **prokurator odmawiając** wszczęcia postępowania **lub umarzając je przekazuje sprawę** Policji w celu wystąpienia z wnioskiem o ukaranie do właściwego sądu
3. prokurator **może sam wystąpić** z takim wnioskiem

Przewinienie dyscyplinarne:

1. sąd lub prokurator dopatruje się w czynie **przewinienia dyscyplinarnego** albo **naruszenia obowiązków służbowych** lub **zasad współżycia** społecznego
2. mogą odmawiając wszczęcia postępowania albo umarzając je, zwłaszcza z powodu znikomej szkodliwości społecznej czynu, **przekazać sprawę** innemu właściwemu organowi

Sygnalizacja:

1. w razie **stwierdzenia** w PK **poważnego uchybienia w działaniu instytucji państwowej, samorządowej lub społecznej**, zwłaszcza gdy sprzyja ono popełnieniu przestępstwa, **sąd**, a w PP **prokurator, zawiadamia** o tym uchybieniu **organ powołany do nadzoru** nad daną jednostką organizacyjną, zaś w razie potrzeby także **organ kontroli**
2. **Policja powiadamia prokuratora** o ujawnionych przez siebie uchybieniach.
3. zawiadamiając o uchybieniu, **sąd lub prokurator może zażądać nadesłania w wyznaczonym terminie wyjaśnień** i podania środków podjętych w celu zapobieżenia takim uchybieniom w przyszłości
4. w razie nieudzielenia wyjaśnień w wyznaczonym terminie można nałożyć na kierownika organu zobowiązanego do wyjaśnień **karę pieniężną** w wysokości **do 10 000 złotych**
5. na postanowienie o nałożeniu kary pieniężnej przysługuje **zażalenie** - zażalenie na postanowienie prokuratora rozpoznaje SR, w którego okręgu toczy się postępowanie

Rażące naruszenie obowiązków procesowych:

1. w razie **rażącego naruszenia przez obrońcę lub pełnomocnika** strony ich obowiązków procesowych **sąd**, a w PP **prokurator, zawiadamia** o tym właściwą okręgową **radę adwokacką** lub **radę okręgowej izby radców prawnych**, **żądając** od dziekana właściwej rady **nadesłania w wyznaczonym, nie krótszym niż 30 dni, terminie informacji** o podjętych działaniach wynikających z zawiadomienia (odpis zawiadomienia dla MS)
2. **nienadesłanie informacji w terminie** - można nałożyć na dziekana właściwej rady **karę pieniężną** w wysokości **do 10 000 złotych**
3. **zażalenie:**
 1. na postanowienie o ukaraniu przysługuje zażalenie
 2. na postanowienie o ukaraniu wydane przez prokuratora w PP zażalenie przysługuje do SR, w którego okręgu toczy się postępowanie
4. w razie **rażącego naruszenia obowiązków procesowych** przez **oskarżyciela publicznego** lub **prowadzącego PP** **sąd zawiadamia** o tym **bezpośredniego przełożonego** osoby, która dopuściła się uchybienia, **żądając nadesłania** w wyznaczonym, nie krótszym niż **14 dni**, terminie informacji o podjętych działaniach wynikających z zawiadomienia; w stosunku do Policji oraz innych organów PP uprawnienie takie przysługuje również prokuratorowi
5. **odpis** zawiadomienia, o którym mowa wyżej, **sąd przesyła PG**, jeżeli uchybienia dopuścił się prokurator, a w wypadku gdy uchybienia dopuścił się oskarżyciel publiczny niebędący prokuratorem - **właściwemu organowi przełożonemu** w stosunku do bezpośredniego przełożonego tego oskarżyciela

Zawiadomienie i wszczęciu i ukończeniu:

1. o wszczęciu i ukończeniu postępowania toczącego się z urzędu przeciw:
 1. funkcjonariuszom publicznym, osobom zatrudnionym w instytucjach państwowych, samorządowych i społecznych, **uczniom** i słuchaczom szkół, **żołnierzom**, a także **duchownym** i członkom zakonów oraz diakonatów - należy bezzwłocznie **zawiadomić przełożonych** tych osób
 2. osobom będącym **członkami samorządu zawodowego** - należy bezzwłocznie zawiadomić **właściwy organ** tego samorządu;
 3. **komornikom** sądowym, asesorom komorniczym i aplikantom komorniczym - należy bezzwłocznie zawiadomić **MS, prezesa SA** oraz prezesa **SR** właściwych ze względu na siedzibę kancelarii komorniczej
2. o wszczęciu postępowania **zawiadamia prokurator**

Zawieszenie postępowania:

1. przesłanka zawieszenia:
 1. zachodzi **długotrwała przeszkoda uniemożliwiająca prowadzenie postępowania**
 2. **w szczególności** jeżeli **nie można ująć** oskarżonego albo **nie może on brać udziału** w postępowaniu z powodu choroby psychicznej lub innej ciężkiej choroby
2. postępowanie zawiesza się **na czas trwania przeszkody**
3. na postanowienie w przedmiocie zawieszenia postępowania przysługuje **zażalenie**
4. **w czasie zawieszenia** postępowania należy dokonać **odpowiednich czynności** w celu **zabezpieczenia** dowodów przed ich utratą lub zniekształceniem
5. **przepadek**:
 1. w razie istnienia podstaw określonych w art. 45a § 2 KK lub art. 43a KKS po uprawomocnieniu się postanowienia o zawieszeniu postępowania **sąd orzeka w przedmiocie przepadku z urzędu**, a w PP - na wniosek prokuratora (jeżeli oskarżony nie ma obrońcy - do udziału w postępowaniu dotyczącym przepadku wyznacza się obrońcę z urzędu)
 2. na postanowienie w przedmiocie przepadku przysługuje **zażalenie**

Sąd rodzinny:

1. sprawa o przestępstwo popełnione **na szkodę małoletniego**, we współdziałaniu z małoletnim lub w okolicznościach, które mogą świadczyć o demoralizacji małoletniego albo o gorszącym wpływie na niego
2. **sąd** (w PP **prokurator**) **zawiadamia sąd rodzinny** w celu rozważenia środków przewidzianych w przepisach o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz w KRO

Mediacja:

1. **sąd, ref.** (w PP **prokurator**) lub **inny organ** prowadzący postępowanie, **może** z inicjatywy lub za zgodą oskarżonego i pokrzywdzonego **skierować sprawę** do instytucji lub osoby do tego uprawnionej **w celu przeprowadzenia postępowania mediacyjnego** między pokrzywdzonym i oskarżonym, o czym się ich poucza, informując o celach i zasadach postępowania mediacyjnego, w tym o treści art. 178a KPK
2. mediacja **nie powinna trwać dłużej niż miesiąc**, a jej okresu **nie wlicza się do czasu** trwania **PP**
3. mediacji **nie może prowadzić osoba**, co do której w sprawie zachodzą okoliczności określone w art. 40 i art. 41 § 1 KPK, czynny zawodowo sędzia, prokurator, asesor prokuratorski, a także aplikant wymienionych zawodów, ławnik, ref., asystent sędziego, asystent prokuratora oraz funkcjonariusz instytucji uprawnionej do ścigania przestępstw (art. 42 KPK stosuje się odpowiednio)
4. **udział** oskarżonego i pokrzywdzonego w mediacji jest **dobrowolny** - **zgodę odbiera organ** kierujący sprawę do mediacji lub mediator, po wyjaśnieniu oskarżonemu i pokrzywdzonemu celów i zasad postępowania mediacyjnego i pouczeniu ich o możliwości cofnięcia tej zgody aż do zakończenia postępowania mediacyjnego
5. mediatorowi **udostępnia się akta sprawy** w zakresie niezbędnym do przeprowadzenia mediacji
6. instytucja lub osoba do tego uprawniona sporządza, po przeprowadzeniu mediacji, **sprawozdanie** (załącza ugodę podpisaną przez oskarżonego, pokrzywdzonego i mediatora, jeżeli została zawarta)
7. zasada - **bezstronność i poufność**